

İstanbul Büyükada Maden Mahallesi Köşklerinde Art Nouveau Üslubunun Kullanımı

Use Of Art Nouveau Style in Kiosks of Maden District of Istanbul Buyukada

Hilal SELVİ¹, Pınar ERKAN BURSA²

Gönderilme Tarihi: 19.05.2020 - Kabul Tarihi: 18.06.2020

Özet

19. yüzyılda Osmanlı'nın içinde bulunduğu durum, İstanbul başkentinde yaşanan ekonomik, sosyal, kültürel gelişmeler İstanbul'un hemen yanı başında yer alan Adalar'ı da etkilemiştir. 19. yüzyılın sonu 20. yüzyılın başlarında Avrupa'da ortaya çıkan Art Nouveau akımı Avrupa'da yaşanan diğer gelişmelerde olduğu gibi Osmanlı'nın başkenti İstanbul'da da bir değişim ve dönüşümün parçasıdır.

19. yüzyılda batılı ülkelerle değişen politik ve ekonomik ilişkiler ve Tanzimat reformlarıyla birlikte geçmiş yüzyıllardan farklı bir seyir içinde gayrimüslim ve Levanten ağırlıklı yeni bir burjuva sınıfı ortaya çıkmış; yeni bir yaşam biçimi gelişmeye başlamıştır. İstanbul Büyükada'da 19. yüzyıl ve sonrasında inşa edilen yapıların hemen hemen tümü, bu yeni yaşam biçiminin ürünüdür. Tarih boyunca inziva ve sürgün yerleri olarak kullanılagelen İstanbul adaları, 19. yüzyıl son çeyreği itibarıyla artık en gözde sayfiye yerleri arasındadır. Dönemin mimari eğilimlerine uygun olarak yapılarda, Neo klasik üsluplar içinde Gotik, Barok ve Ampir üsluplar görülür. Art Nouveau üslubu ise bir yenilik olarak modern mimarlığın habercisidir.

Bu bağlamda Büyükada Maden Mahallesi'nde bulunan 20 adet sayfiye konutu üzerinde gerçekleştirilen çalışmada, Art Nouveau üslubunun etkili olduğu konutlar tespit edilerek üslubun mimari kullanımı incelenmiştir. Araştırmada ele alınan yapılar, cephe ölçeğinde analiz edilmiş, arşiv ve kütüphanelerden elde edilen yazılı ve görsel kaynaklar, yerinde mevcut durum incelemesi, fotoğraflama gibi çalışmaların sonucunda değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Art Nouveau, Büyükada köşkleri, İstanbul Prens Adaları.*

Abstract

The situation of the Ottoman Empire in the 19th century, the economic, social and cultural developments in the capital of Istanbul also affected the islands located right next to Istanbul. The Art Nouveau movement that emerged in Europe at the end of the 19th century and the beginning of the 20th century is a part of a change and transformation in the capital of the Ottoman Empire, as in other developments in Europe.

In line with the changing political and economic relations with the Western countries and Tanzimat reformations took place in the 19th century, a new bourgeoisie (mainly non-Muslim and Levantine) began to gain importance in a different course from the past centuries. Thus, a new way of life was started to develop. The buildings, almost all of which were built in the 19th century in Buyukada, Istanbul and later, reflects this new lifestyle in architecture. The islands of Istanbul, which were used as retreats and exile

¹ İstanbul Gedik Üniversitesi, Mimarlık Yüksek Lisans Programı, hilal.gokky@gmail.com, ORCID: 0000-0002-7350-634X

² İstanbul Gedik Üniversitesi, Mimarlık Bölümü, pinar.erkankan@gedik.edu.tr, ORCID: 0000-0002-2870-5614

locations throughout the history, became now among the most popular resorts as of the last quarter of the 19th century. In accordance with the architectural trends of the period, Gothic, Baroque and Empirical styles were seen in the Neo classical styles. The Art Nouveau style was the harbinger of modern architecture as an innovation.

The study focuses on the family houses which presented Art Nouveau style in Maden Mahallesi, Büyükkada. The written and visual documents obtained from the archives and libraries as well as on-site analysis and photographs were used and the use of Art Nouveau Style on the facades of the buildings were evaluated accordingly.

Keywords: *Art Nouveau, Istanbul, Pavilions of Buyukada, Prince Islands.*

1. Giriş

Prens Adaları olarak da bilinen İstanbul adalarının ilk çağlardaki tarihi durumu ile ilgili olarak kesin bir bilgiye ulaşılamamıştır. Bizans medeniyeti döneminde adalara yaptırılan kilise ve manastırlar aracılığıyla 8. yüzyıla kadar tarihi bilgiler ulaşılmaktadır. Bizanslı yöneticilerin sürgün ve inziva yeri olarak kullandığı adaların Osmanlı egemenliğine geçmesi 1453'te II. Mehmet'in İstanbul kuşatması ileldir.

İstanbul'un kentleşme süreci tarih boyunca değişkenlik gösterirken adalar da bu değişimlerden etkilenmiştir. Bizans devrinde buradaki yapılaşma, sadece manastır ve Bizans yöneticilerinin sürgünleri için kullanılan zindanlardan ibaret olmayıp küçük balıkçı köyleri etrafında gelişmiş bir yaşam da sürmekteydi. Evliya Çelebi, 17. Yüzyılda adaların mamur yerler olduğunu anlatır. 18. Yüzyıl sonlarına gelene kadar kurulu yerleşimlerin bazıları ortadan kalkmış, yerlerine yenileri gelişmiş, savaş, korsan talanları, göçler gibi sebeplerle sürekli değişimler geçirmiştir (İstanbul, 1993). II. Mehmet'in şehri almasından sonra Karadeniz bölgesinden getirilmiş bir Türk nüfusun yerleşik bulunduğu ve 19. yüzyılda başta Rumlar olmak üzere gayrimüslimlerin tercih ettiği adalar, ayrıca iklimi, doğası, temiz havası nedeniyle salgın hastalıkların tedavi mekânları, dinlenme eğlence ve sayfiye yeri olarak kullanılmıştır.

18. yüzyıldan itibaren batılı ülkelerle kurulan politik ve ekonomik ilişkiler daha önceki devirlere göre farklı bir boyut kazanıyordu. 19. yüzyıla damgasını vuran Tanzimat reformlarıyla birlikte politik, ekonomik ve toplumsal yapıda hızlı değişimler yaşanmıştır. Yeni yasalarla gayrimüslim ve Levantenlerin mülk edinme, mülk satma, sermaye birikimi ve miras bırakabilme gibi hakları da düzenlenmiştir. Avrupa'da sanayi devrimi, tüm dünyayı etkileyen nüfus artışı, yeni rejimler, yönetim ve ticaret yöntemleri, İstanbul'un Osmanlı Devleti'nin Avrupa ülkeleriyle bağlantılı en önemli iletişim, ulaşım ve ticaret limanı olma özelliğinin, geçmiş dönemlerde edindiği birikim üzerine yeniçağ koşullarına adapte olarak süratle gelişim göstermesi gibi süreçlerle toplumsal bir değişim-dönüşüm de başlamıştır.

19. yüzyılda sermaye birikimi sağlayan, ticaretle uğraşmaları nedeniyle Batıyla en eski ilişkiler kurmuş olan gayrimüslim cemaatlerin hem kendi modernleşmeleri hem de kentsel gelişim ve değişim içerisindeki rolleri öne çıkar. Yeni dünya koşullarıyla birlikte İstanbul'da yeni bir burjuvazi ortaya çıkar ve yeni yaşam biçimleri gelişir (İnalcık ve Seyitdanlıoğlu, 2006). Adaların özellikle 19. yüzyılın son çeyreğinde sayfiye yerleri olarak rağbet görmesi, bu sürecin eseridir.

Adaların 19. yüzyıl modernitesi içinde sayfiye yerleşimleri olarak gelişmesinde ayrıca düzenli vapur seferlerinin başlaması önemli bir etkidir. Adalar ile ana kara arasındaki su ulaşımının artması, 19. yüzyılın ortalarından sonra inşaat faaliyetlerini de kolaylaştırmıştır (Behramoğlu, 2009).

19. yüzyıl Avrupa'da son derece hızlı kentsel yenilikler ve değişimlerle birlikte aynı zamanda geçmiş çağların mimari teknik, uygulama ve üsluplarının önem kazanarak yeniden canlandırıldığı bir dönemdir. Öte yandan bu yüzyıla özgü endüstrileşme, seri üretim, hızlı kentleşme gibi kavramlar yeni tartışmalara yol açmış, kültür ve sanat ortamında bu gelişmeler doğrultusunda yeni buluşların, icatların, avangard tutumların önüne geçilmez bir hızla ivme kazandığı ortama uygun olarak Art Nouveau akımı ortaya çıkmıştır. Osmanlı batılılaşma hareketleri içinde Art Nouveau yapı örnekleri ilk olarak İstanbul Pera'da görülmeye başlamıştır. Levantenlerin Adalar'ı sayfiye yeri olarak kullanmaya başlamasıyla burada yapılan yeni konutlarda da özellikle cephelerde Art Nouveau bezemelere yer verilmiştir. Art Nouveau, yaşanan bu gelişmelerle çeşitli mimari üslupların gözlemlenebileceği Adalar'da yeni görece üst düzey ve modern bir yaşam biçiminin göstergesidir (Batur, 2014).

19. yüzyıl yapılarında genel olarak tarihselci (historisist), seçmeci (eklektik) tutumların hakim olduğu görülür. Seçmecilik (Eklektizm), tarihsel öneme sahip bütün geçmiş fikirlerin içlerinden işe yarar bir şeyler alınıp başka bir sistemde faydalanılmasıdır (Cousin, 1970). Mimaride de geçmiş dönemlerin üslupsal öğeleri içinden seçilen parçalar bir araya getiriliyordu. Art Nouveau, bu türden tarihselci ve seçmeci bir tutumun hâkim olduğu bir mimari birikimin son safhalarında yeni bir söylem olarak ortaya çıkmıştır.

Son dönem Osmanlı sanatına egemen olan eklektik üslubunu Batur şu sözlerle değerlendirmiştir: Önce Avrupa, sonraları da genel olarak batılı kavramlarla tanışan ülkelerde geleneksel ve yerel olanla modernist olanın karşılaşması bilinen bir olgudur. Önemli olan bu ilişkinin kapalı, verimsiz ve yenilik üretmeyen bir tek sesliliğe mahkûm olmamasıdır (Batur, 2006). Ortaya çıkan bu değişimleri Büyükada mimarisinde izlemek mümkündür. Dünyada yaygın olan seçmeci (eklektik) dediğimiz Neo Barok, Neo Klasik, Neo Gotik, Neo Grek ve Ampir tarzlar yanında, Gotik ve Anglo Sakson karakteri yansıtan ahşap sütunlu (kolonyal) konak ve köşkler yapılmıştır (Garipağaoğlu, 1998). Art Nouveau üslubu da bu eklektik ortamda yeni bir dönemin başlangıcının habercisi olarak başarıyla uygulanmıştır. Cephelerde kullanılan Art Nouveau üslubunu değerli kılan, Avrupa'daki örneklerinden farklı olarak sivil mimaride yerel malzeme olan ahşapta uygulanış biçimidir (Batur, 2014). Ahşap malzemeyle

yapılan bezeme öğeleri, yapıldıkları dönemin kültürel, sanatsal ve toplumsal kodlarını belgeleyen mimari öğe olarak korunmaya ve incelenmeye değerdir.

2. Art Nouveau Üslubuna Genel Bir Bakış

Uluslararası bir sanat akımı olan Art Nouveau, Türkçe 'de 'Yeni Sanat', Fransa ve Belçika'da 'Art Nouveau', İngiltere ve Amerika'da 'Modern Style', Almanya'da 'Jugendstil', Avusturya'da 'Secessionstil' olarak adlandırılmıştır (Pelichet ve Duperrex, 1976).

18. yüzyıl sonunda Endüstri Devrimi'nin gerçekleşmesinin ardından, sanayileşme ile kitlesel üretim, el sanatlarının önüne geçmiş, zanaat gerilemeye başlamıştır. Bu yeni dönemde, hızlı ve işlevselliği düşünülerek üretilen sanat ürünleri el işçiliğinin yerini almıştır. Bu gelişmelerin el sanatlarını arka plana atmasından rahatsız olan İngiliz tarihçi John Ruskin ve William Morris, Arts and Crafts hareketini başlatmıştır. Arts and Crafts hareketinin ardından 1895-1905 yılları arasında Art Nouveau akımı ortaya çıkmıştır (Karaören, 1997).

1896 yılında koleksiyoncu Siegfried Bing, Paris'te ünlü sanatçıların mücevherlerini, eşya ve mobilya tasarımlarını sergileyen Art Nouveau galerisini açtı. Art Nouveau galerisinin açılması akımın yayılmasını hızlandırmıştır (Ragon, 2010).

Şekil 1. Hotel Tassel, cephe, V. Horta, Brüksel, 1896
(https://tr.m.wikipedia.org/wiki/Dosya:Victor_Horta_Hotel_Tassel.JPG, Erişim Tarihi:
15.06.2020)

Şekil 2. Hotel Tassel, merdiven holü, V. Horta, Brüksel, 1896
(<https://www.idesign.wiki/tag/decorative-style/>, Erişim Tarihi: 15.06.2020)

Ülkelerde farklı isimlerle anılan akım, her ülkede kendine özgü yorumlarıyla etkili olmuştur. İngiltere’de özellikle metro girişlerinde, Art Nouveau’nun kıvrımlı ve dinamik yapısı dökme çelik ve vitray cam malzeme kullanımıyla kentte yansıtılmıştır. Fransız Art Nouveau’su ise daha çok iç mekân ve dekoratif malzemelerde karşımıza çıkar. Almanya’da, ‘Jugend’ dergisinin etkisiyle yayılmıştır. Art Nouveau’nun diğer merkezi kabul edilen Viyana ise Wiener Secession’un merkezi olmuştur. (Şekil 1 ve Şekil 2).

Aydın bir grubun düşünce hareketiyle ortaya çıkan ve çeşitli ülkelerde yayımlanan sanat dergilerinin adıyla anılan Art Nouveau, kullanılan günlük eşyalarda, moda sektöründe, resimde, heykelde ve mimarlıkta kendi özgün biçimlerini ortaya koymuştur (Batur, 1993).

3. Osmanlı Mimarisinde Art Nouveau Üslubu

19. yüzyılda ortaya çıkan Art Nouveau üslubunun Osmanlı kenti İstanbul’a günlük kullanım eşyalarıyla girmiş olduğu tahmin edilmektedir. Daha sonra dönemin yabancı mimarları tarafından çağın moda üslubu cephe tasarımlarında ve süslemelerinde kendine yer edinmiştir.

Avrupa’da yaşanan değişimlere paralel Osmanlı Devleti’nde Tanzimat’ın ilanından sonra yönetimdeki değişiklikleri gayrimüslimlere verilen haklar, ticaretin ve liman işletmelerinin merkezi olan İstanbul kent çehresini değiştirmeye başlamıştır. İstanbul’da yaşayan Levantenler, gayrimüslimler, Osmanlı üst düzey yöneticileri ve bürokratlar kent içerisinde yüksek gelirli üst sınıfı oluşturmuştur.

İstanbul Art Nouveau’su verilen eserler bakımından başlıca iki döneme ayrılmış, birinci dönem(1898-1915) Art Nouveau tasarımları, akademik eğitim görmüş mimarlar tarafından gerçekleştirildiği profesyonel bir kalitenin var olduğu, ikinci dönem (1922-1930), orta sınıf konutların usta çırak ilişkisi çerçevesinde yetişen kişilerin ellerinden

anonim mimari ile gerçekleştirilmiş dönem olarak kabul edilmiştir. Art Nouveau mimarlığının profesyonel anlamda ilk örnekleri Osmanlı İmparatorluğu'nun gelişmiş merkezlerinde ve kıyı kentlerinde görüldü. Daha sonra ikinci dönem dediğimiz anonim mimarisinde akım 1930'lara kadar etkisini sürdürmüştür (Batur, 2014). Tüm bu etkiler sonucu İstanbul, Art Nouveau mimarlığı bakımından zengin bir koleksiyona sahip olmuştur. Tanzimat Dönemi'nde yenilenme çabalarının yansımaları en hızlı şekilde Beyoğlu bölgesinde izlenmiştir. Kentin üst sınıfını oluşturan kesim, Avrupa'da gördüğü yaşam tarzını özellikle Beyoğlu'nda uygulamaya başlamıştır. Art Nouveau, bu batılılaşma ve çağdaş kent yapılanması içerisinde aynı kesim tarafından tercih edilmiştir. Bu örneklerin ilki ve en önemlisi Raimondo D'Aronco'nun tasarladığı Botter Apartmanı'dır (Batur, 1993) (Şekil 3).

Şekil 3. Botter Apartmanı, R.D'Aronco, 1901, Beyoğlu
(<https://www.arkitektual.com/botter-apartmani/> Erişim Tarihi: 15.06.2020)

4. Büyükkada Maden Mahallesi

Prens Adaları'nın en büyüğü Rumlar tarafından Prinkipo Türklerin ise Büyükkada dediği adadır. Osmanlı döneminde bu adanın ismi Ada-i Kebir olarak geçmektedir.

Bizans'ın en parlak dönemini yaşatan II. Justinus'un, M.S. 569 yılında İstanbul'un yanı başında bulunan Büyükkada'ya bir saray ve manastır inşa ettirmesiyle adalar, Bizans tarihinde yerini alır (Tuğlacı, 1989). Sözü geçen yapılar, günümüzde Maden Mahallesi olarak bilinen bölgede yer almaktaydı.

Fetihten önce, Adalar uzun yıllar taht ve din kavgaları sırasında gözden düşen İmparator ailesine mensup soyluların sürgün yeri olmuştur (Akpınar, 1984). Fetihten sonra İstanbul'un Osmanlı başkenti olmasıyla adalarda da değişim yaşanmaya başlamıştır.

19. yüzyılın ikinci yarısından sonra, Osmanlı'da yaşayan gayrimüslimler, Levantenler ve varlıklı Avrupalı bir kesim, adaları sayfiye yeri olarak kullanmaya başlamıştır.

Düzenli vapur seferleriyle adalar, İstanbul ile daha kolay ilişki kurmuştur. Büyükkada'da yazlık evler ve köşkler yapılarak yerleşim alanı genişletilmiştir (İstanbul, 1993).

Bu bağlamda Adalar'da iki çeşit yerleşim görülür; birincisi sokak üzerinde bitişik nizam sıra evler, ikincisi ise ayrıık yerleşmelerdir. Bunlardan ilki çoğunlukla sahil bölümünde görülen, bitişik nizamda ön tarafta sokaktan doğrudan girilen, arka tarafında bahçesi bulunan evlerden oluşan ve mahalli karaktere sahip dokudur (Şekil 4). Bu yapıların bazıları sade ve gösterişsiz geleneksel Türk evi planına sahiptir. İkinci tip yerleşim ise, oldukça geniş parsellerin içine yerleşmiş bulunan, ayrıık nizamda bahçeli konut birimlerinden oluşur (Zorer, 2005) (Şekil 5). Bahçe içerisindeki konutlar Avrupa'nın seçmeci Neo Klasik, Neo Barok ve Ampir üsluplarıyla, Art Nouveau üslubunun etkilerini taşır. Yapılarda ahşap gereç olarak Romanya kerestesi, kâgir bölümlerde ise harman tuğlası kullanılmıştır. Ayrıca bahçelerin kapı ve parmaklıkları dökme demir ile işlenmiştir (Garipağaoğlu, 1998).

Şekil 4. Altınordu Caddesi üzerinde iki üç katlı sıralı evlerden oluşan sokak silüeti (Selvi, 2020)

Şekil 5. Yılmaz Türk Caddesi üzerinde bulunan bahçeli üç katlı ahşap köşk (Selvi, 2019)

Avrupa'da değişen ve ortaya çıkan yeni akımların uygulama yeri olan adalar, zengin bezemeli mimari üsluplara sahip konut ve köşkleriyle bir döneme tanıklık etmemizi sağlamaktadır.

4.1 Maden Mahallesi Sayfiye Konutlarında Art Nouveau Etkisi

Büyükada'nın kuzeyinde yer alan Maden Mahallesi Kariye olarak anılan adanın ilk yerleşim yeridir. Yerleşim zamanla gelişerek Nizam bölgesi olarak isimlendirilen alana doğru yayılmıştır. Adanın güney bölgesinde yerleşim gelişmemiştir.

Genel anlamda Büyükada'da geleneksel unsurlar taşıyan evlerin cepheleri, 19. yüzyıldan itibaren batılılaşmanın etkisiyle batı üslubu bezemelerle tasarlanmaya başlanmıştır. Büyükada'daki birçok evin, Osmanlı ve Avrupa mimari özelliklerinin ve dekoratif unsurlarının, geleneksel mimari dağarcığını geliştirmek için usta kalfalar ve mimarlar tarafından kabul edildiği ve sentezlendiği görülmektedir (Kuban, 1982).

Büyükada Maden Mahallesi'nde bulunan konakların planları, çevresel veriler, bahçe, cadde ve deniz ile ilişkisine göre düzenlenmiştir. Çoğunlukla giriş katı yerden yükseltilerek düzenlenmiş olan yapılarda bahçeden ya da sokaktan giriş sağlanmaktadır.

Yapı cepheleri özellikle bahçeye ya da caddeye bakan cepheler, çevreyle olan ilişkisi güçlenecek şekilde tasarlanmıştır. Girişlerde tasarlanan verandalar ve genellikle giriş üzerindeki balkon çıkmaları yapının çevre ile olan ilişkisini artırmıştır.

Ön cepheler, özellikle ada turu yolları üzerinde bulunan yapılar, bezeme özellikleriyle daha dikkat çekici hale getirilmiştir. Böylece konutlar, ziyaretçiler ve sakinler için adadaki yeni yaşam biçiminin temsili haline gelmiştir. Bu anlamda caddeye bakan cepheler daha dekoratif bir vurgu ile tasarlanmıştır (Köseoğlu, 2013). İnce bir işçilik ve özenli geometrik formlarla işlenen bezemeler, Neo Grek alınlıklar, sivri kemerli çatılar ve cihannüma gibi eklettik mimari öğeler, sokağa bakan cephelerde yerini almıştır ve döneme özgü gösterişli seçmeci yaklaşımları yansıtır.

Süslemelerin yoğunluğu ve doğası evlerin genel biçimini etkilememiş, ancak etkileyici ve ayrıntılı fiziksel görünüm yaratmak açısından evlerin görünümünü ve anıtsallığını zenginleştirmiştir (Köseoğlu, 2013).

Maden Mahallesi'nde Art Nouveau etkisine sahip yirmi eser tespit edilmiş ve yapıların cephe bezemeleri incelendiğinde, cephelerde yer alan Art Nouveau bezeme özellikleri tablo halinde belirtilmiştir (Tablo 1 ve Tablo 2).

Tablo 1. Art Nouveau bezemesine sahip eserlerin tablosu (Selvi,2020)

Eser Adı	Fotoğraf	Art Nouveau Bezemesinin Görüldüğü Yer	Bezeme Ögesi
Yuvanoğlu Köşkü		Balkon Korkuluklarında ve Saçaklarda Payandalarda Demir Korkuluklarda	İç İçe Geçmiş Daire Motifi Soyut Gül Motifi Stilize Yaprak Motifi
Meziki Köşkü		Konsol ve Çatı Saçağını Taşıyan Payandalarda	Natural Çiçek Motifi Palmet Yaprak Motifi Alçı Plastr
Usulcuoğlu Köşkü-II		Çatı Alınlıklarında Balkon Korkuluklarında ve Saçaklarda Konsol ve Çatı Saçağını Taşıyan Payandalarda	Natural Çiçek Motifi Ahşap Plastr S ve C Kıvrımlı Ahşap Motif Stilize Rozet
Çehreli Köşkü		Kapı ve Pencere Çerçevelerinde Balkon Korkuluklarında ve Saçaklarda	S ve C Kıvrımlı Ahşap Motif Stilize Rozet
Çavuşoğlu Köşkü-II		Balkon Korkuluklarında ve Saçaklarda	S ve C Kıvrımlı Ahşap Motif
Abdülkadir Efendi Köşkü		Çatı Alınlıklarında Balkon Korkuluklarında ve Saçaklarda Konsol ve Çatı Saçağını Taşıyan Payandalarda	Stilize Dal Motifi Ahşap Plastr S ve C Kıvrımlı Ahşap Motif
Maidis Yalısı		Balkon Korkuluklarında ve Saçaklarda	S ve C Kıvrımlı Ahşap Motif
Sofia Evi		Kapı ve Pencere Çerçevelerinde Konsol ve Çatı Saçaklarını Taşıyan Payandalarda	Natural Çiçek Motifi
Seferoğlu Evi-I		Konsol ve Çatı Saçaklarını Taşıyan Payandalarda Demir Korkuluklarda	İç İçe Geçmiş Daire Motifi Stilize Dal Motifi Palmet Yaprak Motifi

Tablo 2. Art Nouveau bezemesine sahip eserlerin tablosu (Selvi, 2020)

Eser Adı	Fotoğraf	Art Nouveau Bezemesinin Görüldüğü Yer	Bezeme Ögesi
Seferoğlu Evi-II		Çatı Alınlıklarında Balkon Korkuluklarında ve Saçaklarda Konsol ve Çatı Saçağını Taşıyan Payandalarda	Palmet Yaprak Motifi
Psakis Köşkü		Kapı ve Pencere Çerçevelerinde	Stilize Dal Motifi Palmet Yaprak Motifi Akantus Yaprak Motifi
Asaduryan Evi		Kapı ve Pencere Çerçevelerinde Konsol ve Çatı Saçağını Taşıyan Payandalarda Demir Korkuluklarda	Natural Çiçek Motifi Ahşap Dilimli Motif
Patriano Evi		Kapı ve Pencere Çerçevelerinde Demir Korkuluklarda	Stilize Dal Motifi Dairesel Rozet
Reisyan Evi		Balkon Korkuluklarında ve Saçaklarda Konsol ve Çatı Saçağını Taşıyan Payandalarda	S ve C Kıvrımlı Ahşap Motif
Bukardos Evi-I		Çatı Alınlıklarında Konsol ve Çatı Saçağını Taşıyan Payandalarda	Stilize Dal Motifi Ahşap Dilimli Motif
Mustafa Kaptan Evi		Balkon Korkuluklarında ve Saçaklarda Konsol ve Çatı Saçağını Taşıyan Payandalarda Demir Korkuluklarda	İç İçe Geçmiş Daire Motifi
Lambridis Evi		Kapı ve Pencere Çerçevelerinde Konsol ve Çatı Saçağını Taşıyan Payandalarda Balkon Korkuluklarında ve Saçaklarında	Ahşap Dilimli Motif
Demircibaşyan Evi		Çatı Alınlıklarında Konsol ve Çatı Saçağını Taşıyan Payandalarda Balkon Korkuluklarında ve Saçaklarında	Ahşap Dilimli Motif
Taranto Köşkü		Balkon Korkuluklarında ve Saçaklarında Demir Korkuluklarda	S ve C Kıvrımlı Ahşap Motif
Patrikiadis Köşkü		Çatı Alınlıklarında Konsol ve Çatı Saçağını Taşıyan Payandalarda Balkon Korkuluklarında ve Saçaklarında	Natural Çiçek Motifi S ve C Kıvrımlı Ahşap Motif

Tablo 1 ve Tablo 2 değerlendirildiğinde, cephelerde en çok özellikle balkon korkuluklarında S ve C kıvrımlı ahşap motifler kullanıldığı görülmüştür. Stilize dal ve natural çiçek motifleri de çoğunluk olarak çıkmaları destekleyen payandalarda, balkon saçaklarında tespit edilmiştir. Bunun dışında özellikle kapı ve pencere çerçevelerinde

ahşap dilimli motifler kullanılmıştır. İç içe geçmiş daire motifi, palmet yaprak motifi, stilize rozet ve plastrlar cephelerde kullanılan diğer Art Nouveau bezeme öğeleri olmuştur. Bunun dışında cephe duvarlarında, çatı tepeliklerinde, çatıların saçak uçlarında, yapıların köşelerinde bezeme öğeleri görülmektedir. Tablolara göre cephe kurgusuyla farklılık yaratan, temsil ettiği eklektik dönemin mimari kimliğini korumuş ve zengin Art Nouveau bezeme öğeleriyle ön plana çıkan beş yapı, aşağıda örneklendirilmiştir.

Yuvanoğlu Köşkü:

Şekil 6. Yuvanoğlu Köşkü (Selvi, 2019)

Altınordu Caddesi No: 31’de yer alan Yuvanoğlu Köşkü, dört katlı bahçeli ahşap köşktür (Şekil 6). 19. yüzyıl dönemine ait bina, Façyo Yuvanoğlu tarafından yaptırılmıştır. Yapıda yerden yükseltilerek içeri çekilmiş ana giriş ön cephenin orta aksında yer alır ve üzeri cephe düzleminde son bulan balkonla örtülmüştür. Aynı aksın devamı olarak kırma çatı üzerindeki eğrisel tonoz çıkma, bina cephesindeki aksiyal bölünmeyi vurgular.

Şekil 7. Köşkün giriş kapısı (Selvi, 2019) **Şekil 8.** Betonarme sütun (Selvi, 2020)

Yapının ön cephesinde Art Nouveau çiçek motiflerine ve dairesel bezemelere, Secessionist akımında kullanılan eğrisel formlar ve floral yüzey bezemeleri ilham kaynağı olmuştur (Şekil 7). Sahanlık ve balkon saçaklarındaki iç içe geçmiş dairesel motifler, Art Nouveau tarzının en tipik örneğidir. Aynı zamanda bina giriş kapısı ve pencerelerinin demir korkulukları yine Art Nouveau bezeme türü olan soyut gül motifleriyle bezenmiştir. Bahçe demir kapısının her iki yanında bulunan betonarme sütunlar üzerinde Art Nouveau bezeme türü stilize yaprak motifi bulunmaktadır (Şekil 8).

Usulcuoğlu Köşkü:

Şekil 9. Usulcuoğlu Köşkü
(Adalar Müzesi arşivi, 2020)

Yılmaz Türk Caddesi No: 100'de yer alan Usulcuoğlu Köşkü, üç katlı bahçeli ahşap köşktür (Şekil 9). 1900'lerin başlarına ait yapı, Evdokimos tarafından yaptırılmıştır. Ana giriş zeminden yükseltilmiştir ve ön cephenin orta aksında yer alır.

Şekil 10. Köşkün birinci kat balkonu
(V No'lu Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu arşivi, 2020)

Yapıda en dikkat çekici özellik birinci kat balkonunun giriş yönünde bütün cephe boyunca devam etmesidir (Şekil 10). Balkon çıkmasını taşıyan ahşap dikmeler giriş cephesi boyunca geniş bir veranda oluşturmuştur.

Çatı katında dik eğimli çatı çıkması, ön cephedeki hareketli düzenlemeye orta bölümde aksiyal bir vurgu katmaktadır. Neo Gotik- Barok karışımı etkisiyle bu çatı çıkması aynı zamanda genel cephe düzenlemesi olarak orta akstaki girişi belirgin hale getirir. Birinci katta cepheyi boydan boya geçen balkon, ferforje parmaklıkları, köşelerde sütun dikmeleri ve özellikle ortadaki çifte dikmeyle giriş alanını yükselterek çevreler.

Abdülkadir Efendi Köşkü:

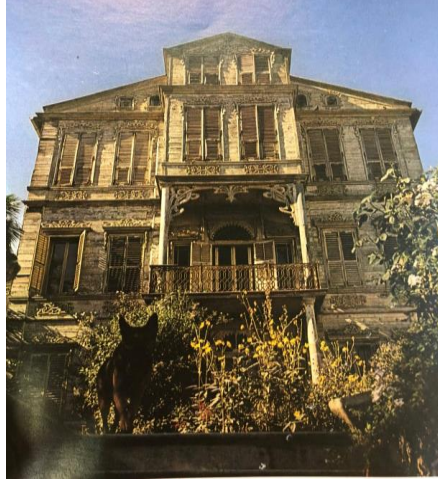
Şekil 11. Abdülkadir Efendi Köşkü (V No'lu Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu arşivi, 2020)

Malul Gazi Caddesi No: 30'da yer alan Abdülkadir Efendi Köşkü, iki katlı, bodrumlu, bahçeli ahşap yapıdır (Şekil 11). Abdülkadir Efendi tarafından yaptırılan köşkün yapım yılı bilinmemektedir. Bahçe içinde bulunan konut yüksek girişlidir. Yapı cephesini ortalayan giriş aksı, çatıda Gotik etkili cihannüma ile bitirilerek vurgulanmıştır.

Ön cephe bezeme etkileri, balkon ve çatı öğelerinde toplanmıştır. Birinci kat balkon korkuluğu S ve C kıvrımlı ahşaptan motiflerden oluşmuştur. Eğrisel Art Nouveau başlıklı çifte dikmeler, orta aksta girişi ve devamında birinci kat balkonunu destekler. Böylelikle ana giriş, çatıdaki Gotik çatı çıkmasına kadar devam eden düşey vurgu ve yatayda Barok saçak çıkmasıyla yapı ölçeği içinde anıtsallaşmıştır.

Çatı balkonunu örten sivri kemer, aynı zamanda Art Nouveau stilize dallarla ile bezenmiştir. Aynı şekilde üçgen çatı yükseltisini taşıyan dikme boşlukları arasında kafes dolgulu eğrisel formlu bezemeler bulunmaktadır.

Psakis Köşkü:

Şekil 12. Psakis Köşkü (Tuğlacı, 1989)

Malul Gazi Caddesi No: 28’de bulunan Psakis Köşkü, üç katlı ahşap köşktür (Şekil 12). 19. yüzyıl dönemine ait olan eser Psakis tarafından yaptırılmıştır. Zamanla bakımsızlıktan harap olmuş yapı, günümüzde kâgir olarak inşa edilmiştir. Bahçe içerisinde bulunan yapının girişi caddeye bakan cephenin orta aksında yer almaktadır.

Yapıda pencere çerçevelerinde, çıkıntı saçaklarında ve cephe duvarında Art Nouveau ahşap bezeme öğeleri ön plana çıkmaktadır. Zemin kat ve birinci kat pencereleri sade ahşap çita ile çevrelenmiş pencere üstlerinde Art Nouveau stilize rozet bezeme ögesi kullanılmıştır. Aynı bezeme ögesi giriş kapısı ve balkon kapısı üzerinde de yer almaktadır.

Balkon saçağında dikmeler arasında stilize dal motifi yer almış ve ortada palmet yapraklarından bir sarkıt oluşturulmuştur. İkinci kat ve çatı katı pencere üstlerinde ise Art Nouveau akantus yapraklarından oluşan bezeme ögesi kullanılmıştır. Cephe duvarlarında ise Rokoko çağrışımlı stilize rozetler yer almaktadır.

Demircibaşyan Köşkü:

Şekil 13. Demircibaşyan Köşkü (Tuğlacı, 1989)

Çınar Meydanı No: 76'da yer alan Demircibaşyan Köşkü, üç katlı ahşap köşktür (Şekil 13). 19. yüzyıl dönemine ait eser Levon Demircibaşyan tarafından yaptırılmıştır. Yapının girişi Çınar Meydanı'na bakan cephenin orta aksında yer alır. Birinci katta giriş üstünde orta kısım geri çekilerek balkon çıkması oluşturulmuştur. Birinci kattaki balkon çıkması ikinci katta da dört dikme ve dört payandanın desteklediği geniş bir balkon çıkmasıyla vurgulanmış, balkon cephe boyunca devam ettirilmiştir.

Neo Barok üsluba sahip yapıda cephe bezemeleri balkon saçağında ve çatı alınlığında görülmektedir. Balkon saçağında dikmeler arası kafes dolgulu dilimli ahşap motifler Art Nouveau üslubunu yansıtmaktadır. Kule olarak yükseltilmiş çatı alınlığında dairesel pencere bulunmaktadır. Pencere etrafı diagonal çıtalarla çevrelenmiş içi ahşap dolgulu kabartma ile bezenmiştir. Yapının en dikkat çeken yeri bu bezemeler olmuştur.

5. Sonuç

Geçmiş yüzyıllarda şehre uzak inziva ve sürgün yeri işlevi gören İstanbul Prens Adaları 19. yüzyılda yaşanan politik, ekonomik ve toplumsal değişimlerin bir yansıması olarak Osmanlı İstanbul'unda öne çıkan varlıklı üst sınıfın rağbet ettiği sayfiye yerleri arasına girmiştir. Takımadalar içerisindeki en büyük ada olan Büyükada, 19. yüzyıldan itibaren, İstanbul'da ekonomik ve kültürel olarak öne çıkan bir toplumsal kesimin çağdaş yaklaşım, düşünce ve gereksinimlerini karşılayacak şekilde üretilen mimari üslup örneklerinin görüldüğü yerlerden olmuştur. Köşk ve konaklarda devrin tarihselci ve seçmeci eğilimlerine uygun biçimde Neo Klasik, Neo Gotik, Neo Barok, Rönesans Rokoko gibi üslupların çeşitli örnekleri adanın sokak ve caddelerinde karşımıza çıkmaktadır. Bunların arasında Art Nouveau üslup cephe bezeme ve biçimlenmeleri, bir yenilik ve modernizmin habercisidir.

Tablo 3. Art Nouveau bezeme öğelerine göre değerlendirme tablosu (Selvi, 2020)

Art Nouveau Bezeme Öğelerine Göre													
	İç İç Geçmiş Daire Motifi	Soyut Gül Motifi	Stilize Yaprak Motifi	Stilize Dal Motifi	Natural Çiçek Motifi	Palmet Yaprak Motifi	Akantung Yaprak Motifi	Alçı Plastr	Ahşap Plastr	S ve C Kıvrımlı Ahşap Motifi	Stilize Rozet	Dairesel Rozet	Ahşap Dilimli Motifi
Yuvanoğlu Köşkü	X	X	X										
Meziki Köşkü					X	X		X					
Uslucoğlu Köşkü-II					X				X	X	X		
Çehreli Köşkü										X	X		
Çavuşoğlu Köşkü-II										X			
Abdülkadir Efendi Köşkü				X					X	X			
Maidis Yalısı										X			
Sofia Evi					X								
Seferoğlu Evi-I	X			X		X							
Seferoğlu Evi-II						X							
Psakis Köşkü				X		X	X				X		
Asaduryan Evi					X								X
Patriano Evi				X								X	
Reisyan Evi										X			
Bukardos Evi-I				X									X
Mustafa Kaptan Evi	X												
Lambridis Evi													X
Demircibaşyan Evi													X
Taranto Köşkü										X			
Patrikiadis Köşkü					X					X			

Çalışma kapsamında Büyükkada Maden Mahallesi sınırları içerisinde kalan Art Nouveau üslubunun yer aldığı yapılar incelenmiştir. Buna göre Art Nouveau bezeme öğelerinin cephelerde yoğunluk kazandığı yerler tablo haline getirilmiştir (Tablo 1 ve Tablo 2). Bunun dışında yirmi eserde görülen Art Nouveau bezeme öğelerinin değerlendirildiği bir tablo hazırlanmıştır (Tablo 3). Tablo 3'te ortak bezeme öğelerine sahip eserler görülebilmektedir.

Bezeme olarak Tablo 1 ve Tablo 2 değerlendirildiğinde 14 eserde konsol ve çatı saçaklarını taşıyan payandalarda Art Nouveau üslup görülmektedir. Bu payandalar Sofia Evi'nde (Tablo 1) Art Nouveau tarzı eğrisel şekilde ahşap oymalı veya Asaduryan Evi'nde (Tablo 2) içi kafes dolgulu olarak karşımıza çıkmaktadır. Farklı bir örnek olarak Meziki Köşkü'nde (Tablo 1) ise payandalar naturalist çiçek formunda görülebilmektedir.

Çalışılan yapıların 12'sinde Art Nouveau bezeme öğeleri balkon korkuluğu, balkon ve giriş saçaklarında kullanılmıştır. Cephe hareketliliğini destekleyen balkon çıkmalarında ahşap ya da demirden yapılan balkon korkulukları Art Nouveau tarzındadır. Bu bezemeler Çehrelî Köşkü (Tablo 1), Çavuşoğlu Köşkü-II (Tablo 1), Reisman Evi (Tablo 2) gibi yapılarda ahşap balkon korkuluklarında S ve C kıvrımlı motifler olarak, Usulcuoğlu Köşkü-II'de (Tablo 1) olduğu gibi demir balkon korkuluklarında naturalist çiçek motifi olarak karşımıza çıkar. Balkon saçakları ise genel olarak ahşaptan oyma kafes dolgulu bezeme gruplarıyla dikkat çekmektedir. Bu bezeme grubuna en iyi örnek Abdülkadir Efendi Köşkü'nde (Şekil 11) görülmektedir. Giriş saçaklarında ise genellikle eğrisel payandalar, basık kemerler veya Art Nouveau bezeme öğesi sarkıtlar kullanılmıştır. Yuvanoğlu Köşkü'nde (Şekil 6) giriş saçağında iç içe geçmiş dairelerden sarkıt motifi, Seferoğlu Evi-I (Tablo 1) ve Reisman Evi (Tablo 2) yapılarında eğrisel motifli payandalar karşımıza çıkmaktadır.

8 yapıda kapı ve pencere çerçevelerinde ters palmet motifi, pencere üstlerinde bitkisel motifli cephe taşları, stilize rozet kullanılmıştır (Tablo 3). Özellikle ters palmet motifi ve akantus yaprak motifi Psakis Köşkü'nde (Şekil 12) pencere ve kapı üstlerinde belirgin olarak görülmektedir. Çehrelî Köşkü (Tablo 1) ve Seferoğlu Evi-II'de (Tablo 2) ise pencere üstlerinde bitkisel motifli cephe taşları Art Nouveau bezeme öğesi olarak kullanılmıştır.

6 yapıda özellikle giriş kapılarının demir parmaklıklarında iç içe geçmiş daire motifi, soyut gül motifi, tekli veya çiftli sarkıt motifleri kullanılmıştır (Tablo 3). Seferoğlu Evi-I (Tablo 1) ve Mustafa Kaptan Evi (Tablo 2) giriş kapılarının demir parmaklıklarında iç içe geçmiş daire motifi bulunmaktadır. Bunun dışında demir parmaklı merdiven korkuluklarında Seferoğlu Evi-I'de (Tablo 1) olduğu gibi stilize dal motifi, Yuvanoğlu Köşkü'nde (Şekil 7 ve Şekil 8) bahçe demir kapısı ve bahçe demir korkuluklarında soyut gül motifi karşımıza çıkmaktadır.

5 yapıda ise çatı alınlıklarında cephede orta aksa vurgu sağlamak için bezemeler kullanılmıştır. Çatı alınlıklarında ters palmet motifi, ahşap dilimli motifler

kullanılmıştır. Çatı alınlığında kullanılan motifleriyle Demircibaşyan Evi (Şekil 13) ve Seferoğlu Evi-II (Tablo 2) dikkat çekici eserler olmuştur. Demircibaşyan Evi'nin çatı alınlığında ahşap dilimli motif, Seferoğlu Evi-II çatı alınlığında ters palmet örneği görülmektedir.

İstanbul Büyükkada Maden Mahallesi köşk ve konaklarının, 19. yüzyılda gelişen sayfiye alanları içinde Büyükkada'nın Nizam Mahallesi gibi merkeze yakın bölümlerine göre daha sakin kalmakla birlikte günümüze ulaşabilmiş örnekler içinde dönemin etkilerini yansıttığı görülmektedir. Batılılaşma hareketlerinin getirdiği yasal düzenlemeler, Batıyla yapılan yeni ticari anlaşmalar sonucu yeni iş alanlarının ve iş yapma yöntemlerinin toplumun farklı kesimlerinde sermaye birikimi ve ekonomik güç yaratması akabinde yeni kültürel ilişkilerin kurulmasıyla da ortaya çıkan sanatsal ve mimari yaklaşım ve uygulamalar, Büyük Ada Nizam Mahallesi köşk ve konaklarında da yer bulmuştur. Her bir yapının seçmeci tutum içerisinde dönemi yansıtmaması, geleneksel mimarinin dışında Batı üslubunda gerek plan yapısında gerek cephe kurgusunda sundukları farklılıklarla, içinde buldukları mimari biçimlenmeye özgünlük ve anıtsallık kazandırmıştır. Bu anlamda avangard bir yaklaşım olan Art Nouveau üslubunun İstanbul Büyükkada'da konut cephelerindeki kullanımı, dönemin ortam ve koşullarına uygun olarak meydana gelen değişim ve dönüşümlerin, yeni bir çağın habercisi olan uygulamaların mimari alandaki belgesi niteliğindedir. Günümüzde tekdüzeleştirme ve sıradanlaştırma ve hatta yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalan bu yapılar, geçmiş döneme ait yaşam tarzlarının mimariye yansıyan ifadesi ve toplumsal kimliğimizi yansıtan değerler olduğu için korunması gerekmektedir.

Yazar Notu

Bu çalışma; İstanbul Gedik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Tezli Yüksek Lisans Programı'nda, Hilal SELVİ tarafından, Dr. Öğr. Üyesi Pınar ERKAN BURSA danışmanlığındaki “*İstanbul Büyükkada Maden Mahallesi Köşklerinde Art Nouveau Üslubunun Kullanımı*” başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

Kaynaklar

Akpınar, S. (1984). *Adaların Tarihi ve Arkeolojisi. Adaların Türk Turizmindeki ve Edebiyatındaki Yeri ve Önemi*, İstanbul: Burgazada Licness Kulübü Derneği, s:6.

Batur, A. (1993). *Art Nouveau, Düünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Ortak Yayını, s: 327-333.

Batur, A. (2006). *Türkiye Mimarlığında 'Modernite' Kavramı Üzerine*, Mimarlık Dergisi, sayı: 329, s:50-53.

Batur, A. (2014). *İstanbul'da Art Nouveau Mimarlığı. Mimarlık Vakfı Konferansı*, 25 Nisan 2014, İstanbul.

Behramoğlu, A. (2009). *Benim Prens Adalarım*, İstanbul: Heyamola Yayınları, s: 29.

Cousin, V. (1970). *Fragments Philosophiques, Pour Servir A L'histoire De La Philosophie*, Cenova: Slatkine Reprints, cilt: 1.

Garipağaoğlu, N. (1998). *İstanbul Adaları'nda Korunması Gereken Tarihi Doku: Büyükada Örneği*, Marmara Coğrafya Dergisi, sayı:2, s:75-94.

İnalcık, H., Seyitdanlıoğlu, M. (2006). *Tanzimat*, İstanbul: Phoenix Yayınevi

İstanbul, (1993). *Adalar, Düünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Ortak Yayını, s: 66-73.

Karaören, F.N (1997). *Ezacıbaşı Sanat Ansiklopedisi*. İstanbul: Yapı Endüstri Merkezi Yayınları, s: 143-144.

Kuban. D. (1982). *Osmanlı Mimarisinde Barok ve Rokoko. Türk ve İslam Sanatı Üzerine Derlemeler*, İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları, s:115-122.

Pelichet, E. ve Duperrex, M. (1976). *La Ceramique Art Nouveau*, Lausanne: Les Editions Pennsylvania Press, s:13.

Ragon, M. (2010). *Modern Mimarlık ve Şehircilik Tarihi*, İstanbul: Kabalcı Yayınevi.

Tuğlacı, P. (1989). *Tarih Boyunca İstanbul Adaları*, İstanbul: Say Yayınları, Cilt: 1

Zorer, Y. (2005). *Tarihi Gelişim Sürecinde Büyükada*, İstanbul: Büyükada Kültür Derneği Yayınları.

İnternet Kaynakları

URL-1 https://tr.m.wikipedia.org/wiki/Dosya:Victor_Horta_Hotel_Tassel.JPG (18.06.2020)

URL-2 <https://www.idesign.wiki/tag/decorative-style> (18.06.2020)

URL-3 <https://www.arkitektual.com/botter-apartmani/> (15.06.2020)